

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Sosyal Zekâ: Geçmişten Bugüne Kavramsal Bir İnceleme
Social Intelligence: From Past to Today a Conceptual Review

Salih YEŞİL

Prof. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü

Syes66@hotmail.com

Orcid ID: 0000-0003-3237-2258

Yüksel MAVİ

Dr., yuksel4689@hotmail.com

Orcid ID: 0000-0002-9724-7135

Öz: Bu çalışmanın amacı, sosyal zekâ konulu çalışmaları incelemek ve değerlendirmektir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesine başvurulmuş ve veriler içerik analiziyle irdelenmiştir. Bulgular incelendiğinde Türkiye’de en fazla çalışma 2019 yılında yapılmıştır. Türkiye dışında en çok 2006 yılında ve 2013 yılında çalışma gerçekleştirilmiştir. Türkiye ve Türkiye dışındaki çalışmalarda sosyal zekâ birçok değişkenle ilişkilendirilmiştir. Çalışmalar, özellikle gençler ve öğrencilere uygulanmıştır. Kamu sektörü ve özel sektördeki birçok kuruluşta gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de çalışmaların en fazla uygulandığı şehir İstanbul olmuştur. Çalışmalarda nitel yöntemin yalnızca bir çalışmada kullanıldığı belirlenmiştir. Derlemeden yararlanılmamıştır. Türkiye dışındaki çalışmalarda ise nitel yöntemin kullanıldığı çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Derlemeden az sayıda faydalanılmıştır. Türkiye ve Türkiye dışındaki çalışmalarda genellikle nicel yöntemin kullanıldığı belirlenmiştir. Karma yöntemden yararlanılmamıştır. Çalışmalarda en çok korelasyon analizinden faydalanıldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal zekâ, nitel araştırma yöntemi, içerik analizi.

Abstract: The aim of this study is to examine and evaluate the studies on social intelligence. In the study, document analysis, one of the qualitative research methods, was applied and the data were analyzed with content analysis. When the findings are examined, the most studies in Turkey were conducted in 2019. Social intelligence has been associated with many variables in studies in Turkey and outside Turkey. The studies have been applied especially to young people and students. It has been carried out in many organizations in the public and private sectors. The city in Turkey where the studies were most implemented was Istanbul. It was determined that the qualitative method was used in only one study. The compilation was not utilized. In studies outside Turkey, it has been observed that studies using qualitative methods are limited. The compilation was used in small numbers. It has been determined that quantitative methods are generally used in studies in Turkey and outside Turkey. Mixed method was not used. It was observed that correlation analysis was mostly used in the studies.

Keywords: Social intelligence, qualitative research method, content analysis.

Geliş Tarihi:10.09.2023

Kabul Tarihi:08.02.2024

Yayın Tarihi:30.04.2024

Atıf: Yeşil, S. & Mavi, Y (2024). Sosyal zekâ: Geçmişten bugüne kavramsal bir inceleme. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21(1), 358-372. Doi: 10.33437/ksusbid.1340531

GİRİŞ

Sosyal yaşamda ve iş yaşamında grup veya başka insanlarla etkileşimde olma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu durum, insanın hayatını devam ettirmesi için kaçınılmazdır. Toplumunu oluşturan bireyler ise değişik kişilik özelliklerine, tutumlara ve davranışlara sahiptirler. Sosyal ilişkilerin oluşturulması ve sorunsuz bir şekilde sürdürülmesi kolay değildir (Uzun vd., 2017: 2). Sosyal açıdan bireyin çevresindeki insanlarla uyum yaşamasında sosyal zekânın önemli olduğu kabul edilebilir (Saxena ve Jain, 2013: 1). Sosyal zekâ yalnızca bireysel yönden değil örgütsel yönden de önemli ve üzerinde durulması gereken bir konudur (Çavuş vd., 2019). Modern çağın literatüre katkılarında sosyal zekâ bilişsel zekânın eksik bıraktığı, ulaşamadığı etkileri ve açıklamaları karşılar (Oğuzhan, 2021: 171-172). Sosyal zekâyla ilgili çalışmalar, sosyal zekâyı sosyal etkililik yapıları altında incelemektedir (Lievens ve Chan, 2010). Bu yönüyle sosyal zekâ, sosyal psikoloji alanında ve kişilik psikolojisi içerisinde önemli ilerleme sağlamıştır (Bacanlı, 2014: 7).

Zekânın bir türü olan sosyal zekâ terimini, Dewey (1909) ve Lull (1911) ortaya atmıştır. Ancak yeni yaklaşımlarla birlikte geçmişi Thorndike'ye (1920) kadar uzanmaktadır (Kihlstrom ve Cantor, 2000). Sosyal zekâ kavramını ilk kez Thorndike'nin (1920) yılında kullandığı görülmüştür (Albrecht, 2006: 4). 1900'lü yılların başından beri ilgi çeken sosyal zekâ kavramına ilişkin soru işaretleri sadece tanımı değil boyutları, ölçümü ve ayrı bir zekâ türü olup olmadığı hususunda da sürmüştür (Akman ve İmamoğlu-Akman, 2017: 37). Sosyal zekâ boyutları, ölçme araçları ve tanımları halen birçok çalışmada farklılık göstermektedir (Lievens ve Chan, 2010: 359). Tanım olarak sosyal zekâ, insanları yönetebilme veya insanlarla iyi anlaşabilme becerisidir (Gilliland ve Burke, 1926). Başka bir deyişle insanları anlayabilme, insanların aklından geçenleri okuyabilme ve bunları sosyal etkileşim sırasında etkili kullanabilme becerisine sosyal zekâ denir (Uğurlu ve Bostancı, 2017: 4052). Sosyal zekâ, "anlama yeteneği ve bu yeteneğe bağlı hareket etme" (İrge vd., 2020: 119) olarak nitelendirilmiştir. Bununla birlikte Goleman'a (1999: 154) göre insanları anlama ve insan ilişkilerini yönetme becerileri sosyal zekânın ayırt edici özelliklerindedir. Sosyal zekânın en belirgin özelliği ise insanları empatiye teşvik etmesidir.

Sosyal zekâ, örgütsel ve kişisel başarıyı üst düzeye taşıyan önemli bir ögedir (Lathesh ve Vidya, 2018: 531). Bu noktada sosyal zekâ, bireyi birçok alanda etkilemektedir. Bireyin özel ve sosyal hayatını, iş ortamını ve iş ilişkilerini etkileyerek mesleki başarı düzeyini belirlemektedir (Kowtha, 2018). Sosyal etkileşimler insanların idare edebilme ve problemleri çözebilme kapasitesinden önemli ölçüde etkilenmektedir (Birknerova, 2011: 241). Sosyal zekâ, birtakım görevlerin yerine getirilmesi ve sosyal yaşamdaki problemlerin çözüme kavuşturulmasında fayda sağlamaktadır (Saxena ve Jain, 2013: 1). Bunun yanında başka insanları tanıma ve insanlarla başarılı bir etkileşim içerisinde olmak amacıyla sosyal zekâdan faydalanılabilir (Selçuk vd., 2002). Sosyal zekâ, yöneticilerin norm veya kuralları uygulamasını kolay hale getirmektedir. Örgütsel güvenin artmasını da sağlamaktadır (Hançer ve Tanrısevdi, 2003: 222).

Literatürde sosyal zekâ konulu çeşitli kuramsal ve uygulamalı çalışmalar yer almaktadır (Bar-On, 2006; Minster, 2020; Riggio vd., 1991; Seal vd., 2006; Ülker, 2016). Fakat konuyla ilgili yapılan literatür taramalarının sınırlılığı oldukça dikkat çekmektedir. Buradan hareketle bu çalışmada sosyal zekâyla ilgili çalışma yapan araştırmacılar, sosyal zekânın etkilendiği ve etkilediği değişkenler, sosyal zekânın incelendiği meslekler/bireyler, sosyal zekânın ele alındığı örgütsel ortamlar, sosyal zekâ çalışmalarının uygulandığı şehirler, sosyal zekâ çalışmalarında kullanılan yöntemler ve sosyal zekâ çalışmalarında faydalanılan analizler incelenmiştir. Zira bilimsel etkinliklerin amaçlarından biri de çalışmaların ayrı ayrı olduğu kadar bir arada da incelenmesi, karşılaştırılması ve kendisine dönük eleştirisinin sağlanmasıdır (Balcı, 2016).

Bu araştırmada, sosyal zekâ konulu çalışmalar ve içerikleri derinlemesine ele alınmıştır. Sosyal zekâ konusundaki birikim derlenmiş ve böylece literatürdeki boşluk doldurulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda çalışmada sosyal zekâyla ilişkin kuramsal temeller güçlendirilmiş, devamında çalışmanın yöntemi açıklanmış, bulgulara değinilmiş, tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde, sosyal zekâ konusuna ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Sosyal Zekâ

Sosyal zekâ, insanların kendileri ve başkalarının düşüncelerini, duygularını anlayarak ilişkilerini yönetmelerini sağlayan sosyal yaşam ve iş yaşamı için anahtar bir yetkinliktir (Muradoğlu ve Karabulut, 2020: 1328). Problemi tatmin edici çözümler yaratma, ikna yeteneği, arkadaşlık kazanımı, kendini başkalarının yerine koyabilme, verimli iletişim sağlama gibi becerilerin arkasındaki zekâ olması açısından sosyal zekâ önemlidir (Vural, 2004: 353). Nitekim sosyal zekâyla ilgili psikoloji yazınında geniş bir çalışma alanının bulunduğunu vurgulamak gerekir (Markopoulos vd., 2005). Buna karşın sosyal zekânın bazı dönemlerde oldukça ilgi çektiği bazı dönemlerde ise bunu kaybettiği görülmüştür (Çakmak-Yıldızhan ve Çağlayan, 2019: 22).

Sosyal zekâ kavramının ilk kez 1920 yılında Thorndike'nin zekâyı mekanik zekâ, soyut zekâ ve sosyal zekâ şeklinde tanımlamasıyla ortaya çıktığı görülmüştür (Gardner, 1988). Literatürde sosyal zekâ kavramının genellikle Thorndike tarafından tanımının yapıldığı belirtilmektedir. Sosyal zekâ kavramının Dewey tarafından da irdelendiği görülmüştür (Rahim, 2014: 45). Dewey (1909) tarafından anlama ve gözleme yönüne dikkat çekilen sosyal zekâ çocukları, kadınları, erkekleri anlayabilme, yönetebilme becerisi ve insan ilişkilerinde bilgece davranma şeklinde nitelendirilmiştir (Akt., Çakar ve Arbak, 2004: 28). Sosyal zekâ, başkalarıyla anlaşabilme ve onlarla iş birliğinde bulunabilme becerisini ifade eder (Albrecht, 2006: 8). Başka bir deyişle "sosyal zekâ veya yeterlik, kişiler arası durumlarda bireyin kendisi dahil insanların duygu, düşünce ve davranışlarını anlama ve o anlayışa uygun davranma yeteneğidir" (Marlowe,1986). Literatürde sosyal zekâyâ ilişkin değişik tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Çalışmalar değerlendirildiğinde sosyal zekâyla ilgili tanımlarda ortak noktaların olduğuna dikkat çekilmektedir. Bunlar ise başkalarını farkına varma, başkalarıyla uyum sağlama ve karşılık verme ile sosyal durumlardır (Dong vd., 2008: 172).

Literatürde Strang (1930), Marlowe (1986), Kosmitzki ve John (1993), Lazear (2000), Silberman (2000), Silvera vd. (2001), Buzan (2002), Albrecht (2006) ve Goleman (2007) sosyal zekâ modelleri yer almaktadır. Nitekim sosyal zekâ çalışmaları geleneğinin geçmişı oldukça eskiye uzanmaktadır. Ayrıca kuram ve ölçme araçları sorunları da tam olarak çözüme kavuşturulamamıştır (Lievens ve Chan, 2010: 339). Sosyal zekâyı ölçmek sosyal zekânın çok boyutluluğunu anlamaya çalışmakla aynıdır (Hançer ve Tanrısevdi, 2003: 214). Sosyal zekânın ölçümünün zor olmasının altında yatan ana problemler ise sosyal zekânın insandan insana farklılık göstermesi, soyut olması, davranış ve performansla kolayca dönüştürülememesidir (Habib vd., 2013: 66).

Bugünün iş hayatında bireylerle yakın ilişki kurmayı gerektiren alanlar bulunmaktadır. Böyle alanlarda birtakım faaliyetler yerine getirmeye çalışanların özellikle sosyal zekâlarının daha çok olması gerektiğine inanılır (Buzan, 2002: 4). Başkalarının dilek ve isteklerini, dürtülerini, duygu durumlarını ve olumsuz duygularını anlayabilen bu doğrultuda başkalarıyla iyi iletişim kurabilen, sorunlara daha pozitif açıdan bakabilenler sosyal zekâsı yüksek insanlardır (Doğan vd., 2009: 237). Duygudaşlık anlamında duyarlı, güçlü ve zayıf taraflarını ayırabilen, kendilerini tanıyan ve gereksinimlerini bilen, verimli ilişkiler kurabilen, duygularını yönetebilenler sosyal zekâsı yüksek insanlardır (Doğan ve Demiral, 2007). Yüksek sosyal zekâyâ sahip insanlar, gruplar halinde çalışmaktan zevk alırlar ve başkalarını konuşmalarıyla etkilerler (Avcı, 2017: 51).

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın desenine, amacına, çalışma grubuna, veri toplamaya ve verilerin analizine yer verilmiştir.

Araştırmanın Deseni

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılarak yapılmıştır. Mevcut belgelerin veya kayıtların veri kaynağı olarak sistemli biçimde irdelenmesinin doküman incelemesi olarak belirtildiği görülmektedir (Karasar, 2007). Araştırma probleminin çeşitli yazılı materyallerin incelenmesini gerektirmesi, doküman incelemesinin benimsenmesinde temel faktör olmuştur. Zira hangi dokümanın önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabilceği, bundan sağlanacak bilgiler doküman analiziyle elde edilebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 189). Sosyal zekâ konulu çalışmaların zamana yayılmış olması, uygulamaların yapıldığı örneklerin çeşitliliği, ulaşılabirliği

doküman incelemesini bu bağlamda kolaylaştırmıştır. Buna karşın tüm araştırmalara ulaşamaması olasılığı, standart bir formatın olmayışı ve kodlama aşamasında görülen zorluklar göz önünde tutulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, sosyal zekâ konulu çalışmaları incelemek ve değerlendirmektir. Bu doğrultuda araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

Sosyal zekâ konusunda Türkiye’de yapılan çalışmalar ne durumdadır?

Sosyal zekâ konusunda Türkiye dışında yapılan çalışmalar ne durumdadır?

Çalışma Grubu

Literatür incelendiğinde sosyal zekâyla ilgili birtakım teorik ve uygulamalı çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmada analiz edilen tezler Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi’ndeki (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tarama.jsp>) ve ProQuest veri tabanlarından; akademik makaleler ise DergiPark (<https://dergipark.org.tr/tr/>) ve Google Scholar’dan (https://scholar.google.com/schhp?hl=tr&as_sdt=0.5) sağlanmıştır. Bu kapsamda Türkiye’de yapılan 46 ve Türkiye dışında yapılan 24 olmak üzere toplam 70 çalışma incelenmiştir.

Veri Toplama

Verilerin toplanması sırasında öncelikle ilgili dokümanın gerekli olup olmadığı sorusu araştırmacılar tarafından yanıtlanmıştır. Böylece ilgisi olmayan çalışmaların analiz edilmesi ve konuyla ilgili olmayan kaynakların araştırmaya karışması engellenmeye çalışılmıştır. Ayrıca kaynakların orijinal olması, başkalarının çalışmalarından alınan verilerin araştırmacılar tarafından elde edilmiş gibi davranılmaması da verilerin toplanması sırasında takınılan bir başka tutum olmuştur.

Verilerin Analizi

Bu çalışmanın verileri içerik analizi kullanılarak incelenmiştir. Nitekim içerik analizi, nitel veri analiz türleri arasında en sık faydalanan yöntemlerdendir. İçerik analizi, genellikle yazılı ve görsel verilerin analizinde kullanılan yöntemi ifade etmektedir (Silverman, 2001). Bu araştırmada, sosyal zekâ konulu çalışmalar ele alınmıştır. Çalışmada sosyal zekâyla ilgili çalışma yapan araştırmacılar, sosyal zekânın etkilendiği ve etkilediği değişkenler, sosyal zekânın incelendiği meslekler/bireyler, sosyal zekânın ele alındığı örgütsel ortamlar, sosyal zekâ çalışmalarının yapıldığı şehirler, sosyal zekâ çalışmalarında kullanılan yöntemler ve sosyal zekâ çalışmalarında faydalanan analizler incelenmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın öncelikle geçerlik ve güvenilirlik analizine ilişkin bilgiler açıklanmıştır. Devamında araştırmanın birinci sorusu olan sosyal zekâ konusunda Türkiye’de yapılan çalışmalar ne durumdadır ve ikinci sorusu olan sosyal zekâ konusunda Türkiye dışında yapılan çalışmalar ne durumdadır yanıtlanmıştır. Bu doğrultuda Türkiye’de ve Türkiye dışında yapılan çalışmalar incelenmiş ve ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik Analizi

Araştırma yönteminin nitel olması güvenilirlik konusunda daha fazla kaygı oluşmasına neden olabilmektedir. Çünkü nitel araştırmalarda geçerli, güvenilir test edilmiş ölçekler kullanılmamaktadır (Koşar, 2018: 186). Ancak eleştirilerin adil olmadığını söyleyen araştırmacılar da bulunmaktadır (Arastaman vd., 2018: 47). Nitel araştırmalardaki amaç bir sayısalık, derece ortaya çıkarmak değil onun varlığını veya yokluğunu kanıtlayıp niteliği hakkında ayrıntıları ortaya koymaktır (Koşar, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Buna kavramsallaştırma da eklenmektedir (Knafl ve Howard, 1984). Katı bir desene sıkışıp kalmamak, sosyal zekâ gibi özel bir kavram hakkında nitel araştırmanın doğal tutumuna (Patton, 2002) daha uygun görünmektedir.

Mevcut araştırmada analiz edilen dokümanların kolaylıkla erişilebilen kaynaklar olması bu bakımdan geçerliği (Eisenhart ve Hove, 1992; Guba, 1981; Lincoln ve Guba, 1986) dolayısıyla güvenilirliği

de artıran etik bir tutum olmuştur. Ayrıca analiz edilen dokümanların çeşitliliğinin sağlanması (Denzin ve Lincoln, 2005), dokümanların özelliklerinin araştırmacıların her biri tarafından ayrı ayrı teyit edilmesi (Thomas ve Nyce, 1998) bu araştırmada geçerlik ve güvenilirliği artırmak için yapılan çalışmalardandır. Dokümanların anlaşılması ve ifade edilmesi konusunda yaşanabilecek sorunların bu yolla bertaraf edilmesi amaçlanmıştır (Creswell, 2002/2013). Analiz edilen çalışmaların ulaştığı doygunluk, yani bir noktadan sonra tekrar eden sonuçlara varılması (Balcı, 2016) incelemelerin bitirilmesinde önemli bir ön kabul olmuştur.

Sosyal Zekâyla İlgili Çalışma Yapan Araştırmacılar

Sosyal zekâyla ilgili Türkiye’de çalışma yapan araştırmacılar incelendiğinde bunların Hançer ve Tanrısevdi (2003), Doğan (2006), Doğan ve Çetin (2008), Doğan vd. (2009), Salur (2009), Buluk-Karadoğan (2010), Ermiş vd. (2012), İlhan ve Çetin (2014), Abul (2015), Kanbur (2015), Berk (2016), Çakan vd. (2016), Kaya vd. (2016), Şahin (2016), Ülker (2016), Ünver ve Semiz (2016), Akman ve İmamoğlu-Akman (2017), Günaydın (2017), Savcı (2017), Şahin ve Yüksel-Şahin (2017), Uzun vd. (2017), Yazıcı ve Yıldırım (2017), Yıldırım (2017), Yüksel (2017), Abdullayeva (2018), Arıbaş (2018), Çakanel (2018), Diktaş (2018), Fazlıoğlu (2018), Kurultay (2018), Özcan (2018), Akça vd. (2019), Akkuzu (2019), Aktogan (2019), Bakırtaş (2019), Başeğmez (2019), Çakmak-Yıldızhan ve Çağlayan (2019), Çavuş vd. (2019), Eevli ve Bayram (2019), Kazu (2019), Şenkal (2019), Tekin (2019), Turhal (2019), Yılmaz (2019), Kul (2020) ve Kuşçu (2020) olduğu görülmüştür.

Sosyal zekâyla ilgili Türkiye dışında çalışma yapan araştırmacılar incelendiğinde bunların Harshbarger (1981), Barnes ve Sternberg (1989), Riggio vd. (1991), Zhan (1995), Kaukainen vd. (1999), Kaur ve Kalaramna (2004), Andreou (2006), Bar-On (2006), Seal vd. (2006), Vyrost ve Kyselova (2006), Crowne (2009), Wawra (2009), Reed (2010), Gnanadevan (2011), Beheshtifar ve Roasaei (2012), Dazel (2013), Grieve ve Panebianco (2013), Rahim (2014), Saxena ve Jain (2013), Hall (2014), Nagra (2014), Iruloh ve Ukaegbu (2015), Lelkova ve Lorincova (2017) ve Minster (2020) olduğu belirlenmiştir.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre araştırmacıların Türkiye’de sosyal zekâyla ilgili en fazla çalışmayı 2019 yılında yaptıkları tespit edilmiştir. Türkiye dışında ise sosyal zekâ konulu çalışmaların en çok 2006 yılında ve 2013 yılında yapıldığı görülmüştür.

Sosyal Zekânın Etkilediği ve Etkilediği Değişkenler

Sosyal zekâyla ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında yaşam doyumunun (Eevli ve Bayram, 2019) sosyal zekâ üzerine etkisinin ele alındığı belirlenmiştir. Diğer yandan birtakım çalışmalarda sosyal bağlılık (Çakıl, 1998; Seven, 2006; Savcı, 2017), problem çözme becerisi (Aysan ve Yoleri, 2007; Yıldırım, 2017), akran ilişkileri (Özdemir-Topaloğlu, 2013; Savcı, 2017), kültürel zekâ (İlhan ve Çetin, 2014), iş-aile/aile-iş çatışması (Kanbur, 2015), sosyal kaygı ve internet bağımlılığı (Savcı, 2017), dışlanma (Yüksel, 2017), girişimcilik niyeti (Uzun vd., 2017), sosyal girişimcilik (Çakanel, 2018), işten ayrılma niyeti, performans, sinizm (Diktaş, 2018), akademik performans (Tekin, 2019), Suriyeli sığınmacılara ilişkin tutum (Başeğmez, 2019), iletişim becerileri (Kazu, 2019), anksiyete (Akkuzu, 2019), öğrenen örgüt yapısı (Bakırtaş, 2019), çatışma yönetim tarzları (Şenkal, 2019), liderlik (Aktogan, 2019), küresel sosyal sorumluluk (Başeğmez, 2019), politik beceri ve kariyer (Yılmaz, 2019), örgütsel sosyalleşme (Çavuş vd., 2019) ve iş tatmini (Eevli ve Bayram, 2019; Buluk-Karadoğan, 2010) gibi çok farklı değişkenler üzerine çalışıldığı görülmüştür.

Sosyal zekâyla ilgili Türkiye dışında yapılan çalışmalara bakıldığında kişilik özellikleri (Lelkova ve Lorincova, 2017) ve liderlik eğitiminin (Hall, 2014) sosyal zekâ üzerine etkisinin incelendiği belirlenmiştir. Diğer taraftan birtakım çalışmalarda sözsüz iletişim (Barnes ve Sternberg, 1989), sosyal seçim ve popülerlik (Andreou, 2006), öğrenme (Seal vd., 2006), duygusal zekâ ve kültüre zekâ (Crowne, 2009), bağlanma eğilimi ve örgüt iklimi (Reed, 2010), adanmışlık ve somatizasyon (Dazel, 2013), yaratıcı performans (Rahim, 2014), hemşirelik becerileri (Minster, 2020) ve liderlik (Goleman ve Boyatsız, 2008; Beheshtifar ve Roasaei, 2012; Rahim, 2014) gibi çok farklı değişkenler üzerine çalışıldığı görülmüştür.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre Türkiye ve Türkiye dışında yapılan çalışmalarda sosyal zekânın birçok değişkenle ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Sosyal zekâyla ilgili uygulamalı çalışmaların fazla sayıda olduğu saptanmıştır.

Sosyal Zekânın İncelendiği Meslekler/Bireyler

Sosyal zekânın incelendiği Türkiye'deki meslekler/bireylere bakıldığında ilkokul öğrencileri Salur (2009), kamudaki yöneticiler ve onların çalışanları Buluk-Karadoğan (2010), hizmet sektörü çalışanları Kanbur (2015), akademisyenler Berk (2016), ergenler Savcı (2017), öğretmenler Akman ve İmamoğlu-Akman (2017), siyasetçiler Yıldırım (2017), otel çalışanları Yüksel (2017), kişiler arası ilişkiler psikoterapisi eğitimi alan bireyler Kurultay (2018), reklam ajansı çalışanları Diktaş (2018), üstün zekâlı ve normal gelişim göstermiş çocuklar Abdullayeva (2018), ortaokul öğrencileri Çakmak-Yıldızhan ve Çağlayan (2019), bankacılık ve sigortacılık çalışanları Şenkal (2019), özel sektör çalışanları Yılmaz (2019), sendika işyeri temsilcileri Bakırtaş (2019), belediye çalışanları Eleveli ve Bayram (2019), kamu sektörü ve özel sektör çalışanları Çavuş vd. (2019), teknopark çalışanları Aktogan (2019), sağlık çalışanları (Abul, 2015; Kul, 2020), okul yöneticileri ve öğretmenler (Şahin, 2016; Şahin ve Yüksel-Şahin, 2017), lise öğrencileri (Başegmez, 2019; Kuşçu 2020) ve üniversite öğrencileri (Doğan, 2006; Doğan ve Çetin, 2008; Doğan vd., 2009; Ermiş vd., 2012; İlhan ve Çetin, 2014; Kaya vd., 2016; Çakan vd., 2016; Ülker, 2016; Ünver ve Semiz, 2016; Günaydın, 2017; Uzun vd., 2017; Yazıcı ve Yıldırım, 2017; Fazlıoğlu, 2018; Arıbaş, 2018; Çakanel, 2018; Özcan, 2018; Akça vd., 2019; Kazu, 2019; Turhal, 2019; Akkuzu, 2019; Tekin, 2019) üzerinde çalışmaların uygulandığı görülmüştür.

Sosyal zekânın incelendiği Türkiye dışındaki meslekler/bireylere bakıldığında dil öğrenimi gören öğrenciler Harshbarger (1981), reklamlar yoluyla kendisine ulaşılan kişiler ve lisans öğrencileri Barnes ve Sternberg (1989), 3-6. sınıf öğrencileri Zhan (1995), 12 yaş grubu çocuklar Kaukainen vd. (1999), ilkokul ve ortaokul öğrencileri Andreou (2006), kurumlarda yöneticilik yapanlar Reed (2010), lisans ve lisansüstü öğrencileri ile üst düzey yöneticiler Rahim (2014), telekomünikasyon şirketlerinde yöneticilik yapanlar Dazel (2013), lisans öğrencileri ve öğrenci olmayan bireyler Grieve ve Panebianco (2013), ilaç firmasında yöneticilik yapanlar Hall (2014), ortaöğretim öğrencileri Nagra (2014), gençler Iruloh ve Ukaegbu (2015), hizmet sektöründe çalışanlar Lelkova ve Lorincova (2017), hemşireler Minster (2020), lisans öğrencileri (Riggio vd., 1991; Vyrost ve Kyselova 2006; Saxena ve Jain, 2013) ve lise öğrencileri (Kaur ve Kalaramna, 2004; Gnanadevan, 2011) üzerinde çalışmaların yapıldığı belirlenmiştir.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre sosyal zekâyla ilgili Türkiye ve Türkiye dışında yapılan çalışmaların özellikle gençler ve öğrenciler üzerinde gerçekleştirildiği görülmüştür. Farklı birey/meslek grupları üzerindeki incelemeler ise sosyal zekâ konulu çalışmaların etki alanının büyüklüğünü göstermiştir.

Sosyal Zekânın Ele Alındığı Örgütsel Ortamlar

Sosyal zekâyla ilgili Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde bunların hizmet sektörü işletmeleri Kanbur (2015), oteller Yüksel (2017), reklam ajansları Diktaş (2018), belediyeler Eleveli ve Bayram (2019), bankacılık ve sigortacılık kurumları Şenkal (2019), sendikal yapılar Bakırtaş (2019), teknoparklar Aktogan (2019), üniversiteler (Doğan, 2006; Doğan ve Çetin, 2008; Doğan vd., 2009; Ermiş vd., 2012; İlhan ve Çetin, 2014; Berk, 2016; Ünver ve Semiz, 2016; Çakan vd., 2016; Ülker, 2016; Kaya vd., 2016; Yazıcı ve Yıldırım, 2017; Günaydın, 2017; Uzun vd., 2017; Özcan, 2018; Çakanel, 2018; Fazlıoğlu, 2018; Arıbaş, 2018; Akkuzu, 2019; Turhal, 2019; Tekin, 2019), okullar/farklı düzeydeki eğitim kurumları (Salur, 2009; Şahin, 2016; Şahin ve Yüksel-Şahin, 2017; Abdullayeva, 2018; Çakmak-Yıldızhan ve Çağlayan, 2019; Akça vd., 2019; Kazu, 2019; Başegmez, 2019; Kuşçu, 2020), kamu ve/veya özel sektör kurumları (Buluk-Karadoğan, 2010; Yılmaz, 2019; Çavuş vd., 2019) ve sağlık kurumları (Abul, 2015; Kaya vd., 2016; Çakan vd., 2016; Kul, 2020) üzerinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Sosyal zekâyla ilgili Türkiye dışında yapılan çalışmalar incelendiğinde bunların ticari işletmeler (Rahim, 2014), telekomünikasyon şirketleri Dazel (2013), ilaç firmaları Hall (2014), hizmet sektörü işletmeleri Lelkova ve Lorincova (2017), sağlık kurumları Minster (2020), üniversiteler (Riggio vd., 1991; Vyrost ve Kyselova, 2013; Saxena ve Jain, 2013) ve okullar/farklı düzeydeki eğitim kurumları

(Barnes ve Sternberg, 1989; Zhan, 1995; Andreou, 2006; Kaur ve Kalaramna, 2004; Gnanadevan, 2011; Nagra, 2014) üzerinde uygulandığı belirlenmiştir.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre Türkiye ve Türkiye dışında yapılan sosyal zekâyla ilgili çalışmaların gerek kamu sektörü gerek özel sektördeki birçok kuruluştta gerçekleştirildiği görülmüştür.

Sosyal Zekâ Çalışmalarının Uygulandığı Şehirler

Sosyal zekâyla ilgili çalışmaların Türkiye’de yapıldığı şehirler incelendiğinde bunların Tokat (Salur, 2009), İzmir (Buluk-Karadoğan, 2010), Diyarbakır (İlhan ve Çetin, 2014), Mersin (Abul, 2015), Kırıkkale (Çakan vd., 2016), Antalya (Yüksel, 2017), Ankara (Yıldırım, 2017), Pamukkale (Çakanel, 2018), Nevşehir (Özcan, 2018), Adana (Akça vd., 2019), Kars (Çakmak-Yıldızhan ve Çağlayan, 2019), Giresun (Elevli ve Bayram, 2019), İstanbul ve İzmir (Şenkal, 2019), Balıkesir ve Elazığ (Yılmaz, 2019), Artvin, Rize, Bingöl, Elazığ, Erzincan, Samsun (Bakırtaş, 2019), Konya (Kuşçu, 2020), Kütahya (Berk, 2016; Uzun vd., 2017), Elazığ (Kazu, 2019; Savcı, 2019), Kastamonu (Tekin, 2019; Ünver ve Semiz, 2016), Sakarya (Doğan, 2006; Doğan ve Çetin, 2008; Doğan vd., 2009) ve İstanbul (Ülker, 2016; Şahin, 2016; Günaydın, 2017; Şahin ve Yüksel-Şahin, 2017; Abdullayeva, 2018; Fazlıoğlu, 2018; Diktaş, 2018; Akkuzu, 2019; Aktogan, 2019; Başeğmez, 2019; Kul, 2020) olduğu görülmüştür.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre Türkiye’de sosyal zekâ konulu çalışmaların en fazla gerçekleştirildiği şehirlerden birincisinin İstanbul ve ikincisinin Elazığ olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal Zekâ Çalışmalarında Kullanılan Yöntemler

Sosyal zekâ çalışmalarıyla ilgili olarak Türkiye’de kullanılan yöntemlere bakıldığında Hançer ve Tanrısevdi’nin (2003) nitel yöntemi kullandığı belirlenmiştir. Diğer taraftan birçok çalışmada Doğan (2006), Doğan ve Çetin (2008), Salur (2009), Doğan vd. (2009), Buluk-Karadoğan (2010), Ermiş vd. (2012), İlhan ve Çetin (2014), Abul (2015), Kanbur (2015), Şahin (2016), Çakan vd. (2016), Ünver ve Semiz (2016), Berk (2016), Kaya vd. (2016), Ülker (2016), Yazıcı ve Yıldırım (2017), Uzun vd. (2017), Akman ve İmamoğlu-Akman (2017), Yüksel (2017), Savcı (2017), Günaydın (2017), Yıldırım (2017), Şahin ve Yüksel-Şahin (2017), Abdullayeva (2018), Arıbaş (2018), Çakanel (2018), Diktaş (2018), Fazlıoğlu (2018), Kurultay (2018), Özcan (2018), Akça vd. (2019), Aktogan (2019), Çakmak-Yıldızhan ve Çağlayan (2019), Elevli ve Bayram (2019), Akkuzu (2019), Şenkal (2019), Yılmaz (2019), Bakırtaş (2019), Çavuş vd. (2019), Kazu (2019), Tekin (2019), Başeğmez (2019), Turhal (2019), Kuşçu (2020) ve Kul’un (2020) nicel yöntemi kullandıkları görülmüştür.

Sosyal zekâ çalışmalarıyla ilgili olarak Türkiye dışında kullanılan yöntemlere bakıldığında Crowne (2009), Wawra (2009), Beheshtifar ve Roasaei (2012), Dazel (2013) ve Hall’ın (2014) nitel yöntemi kullandıkları görülmüştür. Birçok çalışmada ise Harshbarger (1981), Barnes ve Sternberg (1989), Zhan (1995), Kaukainen vd. (1999), Kaur ve Kalaramna (2004), Vyrost ve Kyselova (2006), Andreou (2006), Seal vd. (2006), Reed (2010), Gnanadevan (2011), Grieve ve Panebianco (2013), Rahim (2014), Iruloh ve Ukaegbu (2015), Lelkova ve Lorincova (2017) ve Minster’in (2020) nicel yöntemi kullandıkları saptanmıştır.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre Türkiye’de sosyal zekâ konulu çalışmalarda daha çok nicel yöntemin kullanıldığı görülmüştür. Nitel yöntemin yalnızca bir çalışmada kullanıldığı tespit edilmiştir. Türkiye dışında sosyal zekâyla ilgili olarak yapılan çalışmalarda çoğunlukla nicel yöntemin kullanıldığı belirlenmiştir. Nitel yöntemin kullanıldığı çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Diğer yandan karma yöntemin Türkiye ve Türkiye dışında yapılan sosyal zekâ konulu çalışmalarda ise kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Sosyal Zekâ Çalışmalarında Faydalanılan Analizler

Sosyal zekâ çalışmalarında Türkiye’de faydalanılan analizler incelendiğinde bunların Mann Whitney U-Testi (Doğan vd., 2009; Abul, 2015; Kaya vd., 2016; Abdullayeva, 2018; Fazlıoğlu, 2018; Kurultay, 2018; Başeğmez, 2019; Kul, 2020), Kruskal Wallis H-Testi (Abul, 2015; Çakan vd., 2016; Kaya vd., 2016; Ülker, 2016; Abdullayeva, 2018; Fazlıoğlu, 2018; Başeğmez, 2019; Kul, 2020), T-Testi (Doğan, 2006; Doğan ve Çetin, 2008; Doğan vd., 2009; Salur, 2009; Buluk-Karadoğan, 2010; Berk, 2016; Şahin, 2016; Ülker, 2016; Ünver ve Semiz, 2016; Akman ve İmamoğlu-Akman, 2017; Günaydın, 2017; Şahin ve

Yüksel-Şahin, 2017; Yazıcı ve Yıldırım, 2017; Yıldırım, 2017; Arıbaş, 2018; Çakanel, 2018; Diktaş, 2018; Özcan, 2018; Akkuzu, 2019; Aktogan, 2019; Başeğmez, 2019; Çakmak ve Yıldızhan-Çağlayan, 2019; Çavuş vd., 2019; Kazu, 2019; Şenkal, 2019; Turhal, 2019; Kuşçu, 2020), Anova Analizi (Doğan, 2006; Doğan ve Çetin, 2008; Buluk-Karadoğan, 2010; Berk, 2016; Çakan vd., 2016; Akman ve İmamoğlu-Akman, 2017; Günaydın, 2017; Yıldırım, 2017; Arıbaş, 2018; Diktaş, 2018; Özcan, 2018; Akkuzu, 2019; Aktogan, 2019; Çakmak ve Yıldızhan-Çağlayan, 2019; Kazu, 2019; Şenkal, 2019; Turhal, 2019; Kuşçu, 2020), Manova Analizi (Şahin, 2016; Şahin ve Yüksel-Şahin, 2017), Fisher LSD Testi (Şahin, 2016; Şahin ve Yüksel-Şahin, 2017), Wilcoxon Signed Rrank Testi (Kurultay, 2018), Korelasyon Analizi (Doğan vd., 2009; Buluk-Karadoğan, 2010; İlhan ve Çetin, 2014; Kanbur, 2015; Abul, 2015; Kaya vd., 2016; Berk, 2016; Çakan vd., 2016; Ülker, 2016; Akman ve İmamoğlu-Akman, 2017; Günaydın, 2017; Yazıcı ve Yıldırım, 2017; Yıldırım, 2017; Yüksel, 2017; Arıbaş, 2018; Çakanel, 2018; Diktaş, 2018; Fazlıoğlu, 2018; Kurultay, 2018; Akkuzu, 2019; Aktogan, 2019; Başeğmez, 2019; Çakmak ve Yıldızhan-Çağlayan, 2019; Çavuş vd., 2019; Elevli ve Bayram, 2019; Şenkal, 2019; Turhal, 2019; Yılmaz, 2019; Kul, 2020; Kuşçu, 2020), Regresyon Analizi (Buluk-Karadoğan, 2010; Kanbur, 2015; Çakan vd., 2016; Akman ve İmamoğlu-Akman, 2017; Yıldırım, 2017; Yüksel, 2017; Çakanel, 2018; Diktaş, 2018; Akkuzu, 2019; Aktogan, 2019; Başeğmez, 2019; Çavuş vd., 2019; Elevli ve Bayram, 2019; Kazu, 2019; Şenkal, 2019; Tekin, 2019; Yılmaz, 2019), Yol Analizi (Yazıcı ve Yıldırım, 2017; Bakırtaş, 2019) ve YEM (İlhan ve Çetin, 2014; Uzun vd., 2017; Savcı, 2017) olduğu görülmüştür.

Sosyal zekâ çalışmalarında Türkiye dışında faydalanılan analizler incelendiğinde bunların T-Testi (Reed, 2010; Gnanadevan, 2011; Dazel, 2013; Saxena ve Jain 2013; Nagra, 2014), Anova Analizi (Dazel, 2013), Korelasyon Analizi (Harshbarger, 1981; Barnes ve Sternberg, 1989; Riggio vd., 1991; Zhan, 1995; Kaukainen vd.,1999; Kaur ve Kalaramna, 2004; Vyrost ve Kyselova, 2006; Andreou, 2006; Reed, 2010; Dazel, 2013; Grieve ve Panebianco, 2013; Iruloh ve Ukaegbu, 2015), Regresyon Analizi (Andreou, 2006; Grieve ve Panebianco, 2013; Hall, 2014; Lelkova ve Lorincova, 2017), YEM (Rahim, 2014), Derleme (Bar-On, 2006; Seal vd., 2006; Crowne, 2009; Wawra, 2009) ve Gömülü Teori (Minster, 2020) olduğu belirlenmiştir.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre Türkiye ve Türkiye dışında sosyal zekâyla ilgili yapılan çalışmalarda en fazla korelasyon analizinden faydalandığı görülmüştür. Diğer taraftan Türkiye dışında yapılan sosyal zekâ konulu çalışmalarda az sayıda derlemeden faydalandığı saptanmıştır. Türkiye’de yapılan sosyal zekâyla ilgili çalışmalarda ise derlemeye başvurulmadığı tespit edilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Örgütlerde somut problemleri çözüme kavuşturmak daha kolaydır. Soyut ve mekanik zekâyla yöntemler bulmak mümkündür. Ancak insanın bulunduğu her alanda duygularda sürece katılmaktadır (Şenturan, 2014). Bu noktada insanların aynı ortamda bulunduğu çalışma, özel veya sosyal hayatlarında kurduğu ilişkilerde sosyal zekâ yetisinin varlığı ve bunu verimli kullanabilmeleri önemlidir (Doğan ve Demiral, 2007). İnsanların yaşamlarının tüm alanlarında ortaya koyacağı başarı da sosyal zekâyla ilgilidir (Uzun vd., 2017: 2). Öğretmenlik, psikiyatri uzmanı, satış ve pazarlama yüksek sosyal zekâyı sahip insanların başarı sağlayacağı işkollarıdır (Genç, 2012: 78). Bu bakımdan güçlüklerle başa çıkabilen, insanların duygusal hallerini anlayabilen ve bu duruma uygun davranabilen, ne zaman, nerede, ne söyleyeceğini bilen ve karşındakileri ikna edebilenler sosyal zekâsı yüksek insanlardır (Rahim, 2014).

Literatür incelendiğinde sosyal zekâyla ilgili birtakım teorik ve uygulamalı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Sosyal zekâyla ilgili çalışmaların sayısında önemli bir artış yaşandığı da dikkat çekmektedir. Buradan hareketle bu çalışmada, sosyal zekâ konusu ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Çalışmada, sosyal zekâ konulu çalışmaları incelemek ve değerlendirmek amaçlanmıştır. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesine başvurulmuştur. Çalışmanın verileri, içerik analizi kullanılarak incelenmiştir. Bütün bunların çalışmanın özgünlüğü açısından önem taşıdığı düşünülmüştür.

Sosyal zekâ konulu çalışmanın sonuçlarını değerlendirmek gerekirse araştırmacılar Türkiye’de en fazla çalışmayı 2019 yılında yapmışlardır. Türkiye dışında en çok 2006 yılında ve 2013 yılında çalışma gerçekleştirilmiştir. Türkiye ve Türkiye dışında yapılan çalışmalarda sosyal zekâ birçok değişkenle ilişkilendirilmiştir. Türkiye ve Türkiye dışındaki çalışmalar özellikle gençler ve öğrenciler üzerine

uygulanmıştır. Türkiye ve Türkiye dışındaki çalışmalar kamu sektörü ve özel sektördeki birçok kuruluştaki gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de çalışmaların en fazla uygulandığı şehirlerden birincisi İstanbul ve ikincisi Elazığ olmuştur. Türkiye’de yapılan çalışmalarda daha çok nicel yöntem başvurulmuştur. Nitel yöntem yalnızca bir çalışmada kullanılmıştır. Türkiye dışındaki çalışmalarda da genellikle nicel yöntem başvurulmuştur. Nitel yöntemin kullanıldığı çalışmaların sayısı ise sınırlıdır. Karma yöntem Türkiye ve Türkiye dışındaki çalışmalarda başvurulmamıştır. Türkiye ve Türkiye dışındaki çalışmalarda en fazla korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Türkiye dışındaki çalışmalarda az sayıda derlemeden faydalanılmıştır. Türkiye’de yapılan çalışmalarda derlemeden faydalanılmamıştır.

Gelecekte çalışma yapacak araştırmacılara önerilerde bulunmak gerekirse sosyal zekâ konulu çalışmaların sayısı artırılabilir. Sosyal zekâ, literatürdeki farklı değişkenlerle ilişkilendirilebilir. Sosyal zekâyla ilgili çalışmalar başka meslekler/bireyler ile örgütsel ortamlarda uygulanabilir. Sosyal zekâ konulu çalışmalarda nitel yöntem ve karma yöntem daha çok başvurulabilir. Sosyal zekâyla ilgili çalışmalarda yeni analizlerden faydalanılabilir.

KAYNAKÇA

- Abdullayeva, L. (2018). *Üstün zekâlı çocukların normal gelişim gösteren çocuklara göre sosyal zekâ düzeylerinin incelenmesi*, [Yüksek lisans tezi], İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Abul, A. (2015). *Sosyal zekâ düzeyi ve algılanan iş yaşam kalitesi etkileşimine yönelik bir araştırma*, [Yüksek lisans tezi], Selçuk Üniversitesi.
- Akça, E., Gökyıldız-Sürücü, Ş., Akbaş, M. & Şenoğlu, A. (2019). Ebelik öğrencilerinin sosyal zekâ düzeyleri ile meslek algıları arasındaki ilişki. *Çukurova Medical Journal*, 44(2), 621-631.
- Akkuzu, H. (2019). *Üniversite öğrencilerinde sosyal zekâ ve sosyal sorun çözme becerisinin somatizasyon ve sağlık anksiyetesi üzerindeki etkisi*, [Yüksek lisans tezi], Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Akman, Y. & İmamoğlu-Akman, G. (2017). Öğretmenlerin çok kültürlü eğitim tutumunun sosyal zekâ algısına göre incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(1), 34-48.
- Aktogan, S. (2019). *Sosyal zekâ ve kültürel zekânın dönüştürücü ve etkileşimli liderlik ile ilişkisine yönelik bir araştırma*, [Yüksek lisans tezi], İstanbul Üniversitesi.
- Albrecht, K. (2006). *Social Intelligence: The New Science of Success*. Jossey-Bass A Wiley Imprint: San Francisco.
- Andreou, E. (2006). Social preference, perceived popularity and social intelligence: Relations to overt and relational aggression. *School Psychology International*, 27(3), 339-351.
- Arastaman, G., Öztürk-Fidan, İ. & Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenirlik: Kuramsal bir inceleme. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.
- Arıbaş, B.B. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal zekâ düzeyleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, [Yüksek lisans tezi], Uşak Üniversitesi.
- Avcı, Ö. (2017). *Duygusal zekâ ve iletişim*. Beta Yayınları.
- Aysan, F. & Yoleri S. (2007). Okul öncesi öğretmen adaylarının sosyal zekâ düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi, XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi.
- Bacanlı, H. (2014). *Sosyal beceri eğitimi*. Pegem Akademi.
- Bakırtaş, F.M. (2019). *Sosyal zekânın öğrenen örgüt yapısına etkisi: Sendika işyeri temsilcileri üzerine bir araştırma*, [Yüksek lisans tezi], Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Balci, A. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma: yöntem teknik ve ilkeler*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Barnes, M.L. & Sternberg, R.J. (1989). Social intelligence and decoding of nonverbal cues. *Intelligence*, 13(3), 263-287.

Bar-On, R. (2006). *The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI)*. *Psicothema*, 18, 13-25.

Başegmez, G.G. (2019). *Üstün yetenekli lise öğrencilerinin küresel sosyal sorumluluk düzeyleri ve Suriyeli sığınmacılarla ilgili tutumlarının sosyal zekâ ile ilişkisi: Beşiktaş örneği*, [Yüksek lisans tezi], İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Beheshtifar, M. & Roasaei, F. (2012). Role of social intelligence in organizational leadership. *European Journal of Social Sciences*, 28(2), 200- 206.

Berk, M. (2016). *Sosyal zekâ boyutları ile tükenmişlik boyutları arasındaki ilişki: Dumlupınar Üniversitesinde bir uygulama*, [Yüksek lisans tezi], Dumlupınar Üniversitesi.

Birknerova, Z. (2011). Social and emotional intelligence in school environment. *Asian Social Science*, 7(10), 241-247.

Buluk-Karadoğan, N. (2010). *Yöneticilerin sosyal zekâ seviyelerinin çalışanların iş doyumuna etkisi*, [Yüksek lisans tezi], Dokuz Eylül Üniversitesi.

Buzan, T. (2002). *The Power of Social Intelligence, 10 Ways to Tap into Your Social Genius*. New York: Harper Collins Publishers Inc.

Creswell, J.W. (2013). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*. London: Sage Publications Inc.

Crowne, K.A. (2009). The relations among social intelligence, emotional intelligence and cultural intelligence. *Organization Management Journal*, 6(3), 148-163.

Çakan, E., Buturak, Ş.V., Özçiçek, G., Koçak, O.M., Özdemir-Rezaki, H., Yılmaz-Özpolat, A.G. & Oğuztürk, Ö. (2016). Tıp fakültesi öğrencilerinde psikiyatrik yardım alma nedeniyle kendini damgalama hissinin sosyal zekâ ve kültürel zekâ ile ilişkisi. *Journal of Mood Disorders*, 6(3), 140-145.

Çakanel, Z. (2018). *Duygusal zekâ, sosyal zekâ ve sosyal girişimcilik arasındaki ilişkinin incelenmesi*, [Yüksek lisans tezi], Pamukkale Üniversitesi.

Çakar, U. & Arbak, Y. (2004). Modern yaklaşımlar ışığında değişen duyguzekâ ilişkisi ve duygusal zekâ. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3), 23-48.

Çakıl, N. (1998). *Grupla sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri üzerindeki etkisi*, [Doktora tezi], Hacettepe Üniversitesi.

Çakmak-Yıldızhan, Y. & Çağlayan, G.N. (2019). Öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumları ile sosyal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 24(4), 227-240.

Çavuş, M.F., Pekkan, N.Ü. & Develi, A. (2019). Örgütsel sosyalleşmeye yeni bir öncül: Sosyal zekâ. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 36, 259-272.

Dazel, J. (2013). *Examining The Effects of Leader Social Intelligence on Employee Engagement*, (Master Thesis), School of Business and Management Pepperdine University.

Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S. (2005). Introduction: The Discipline and Practice of Qualitative Research. In N.K. Denzin ve Y.S. Lincoln (Ed.), *The Sage Handbook of Qualitative Research* (1-32), Thousand Oaks: Sage Publications.

Diktaş, G. (2018). *Örgütsel sinizm ve sosyal zekânın çalışan performansı ve işten ayrılma niyeti üzerindeki etkisi: İstanbul'daki reklam ajansı çalışanlarına yönelik bir araştırma*, [Doktora tezi], Maltepe Üniversitesi.

Doğan, S. & Demiral, Ö. (2007). Kurumların başarısında duygusal zekânın rolü ve önemi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14(1), 209-230.

Doğan, T. (2006). *Üniversite öğrencilerinin sosyal zekâ düzeylerinin depresyon ve bazı değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi*, [Yüksek lisans tezi], Sakarya Üniversitesi.

- Doğan, T. & Çetin, B. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyal zekâ düzeylerinin depresyon ve bazı değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-19.
- Doğan, T., Totan, T. & Sapmaz, F. (2009). Üniversite öğrencilerinde benlik saygısı ve sosyal zekâ. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(17), 235-247.
- Dong, Q., Koper, R.J. & Collaço, C.M. (2008). Social intelligence, self-esteem, and intercultural communication sensitivity. *Intercultural Communication Studies*, 17(2), 162-172.
- Eisenhart, M.A. & Howe, K.R. (1992). Validity in Educational Research. In M. Lecompte, W. Millroy ve J. Preissle (Ed.), *The Handbook of Qualitative Research in Education* (642-680), Academic Press.
- Elevli, Ö. & Bayram, A. (2019). Yaşam doyumunun iş doyumuna etkisinde sosyal zekânın aracı rolü. *BAİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 25-41.
- Ermış, E., İmamoğlu, O. & Erilli, N.A. (2012). Üniversite öğrencilerinin bedensel ve sosyal çoklu zekâ puanlarında sporun etkisi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 23-29.
- Fazlıoğlu, B. (2018). *Üniversite öğrencilerinde duygusal ve bilişsel zihin kuramı özelliklerinin sosyal zekâ ile olan ilişkisinin incelenmesi*, [Yüksek lisans tezi], Üsküdar Üniversitesi.
- Gardner, H. (1988). Toward more effective arts education. *Journal of Aesthetic Education*, 22(1), 157-167.
- Genç, M. (2012). Öğretmenlerin çoklu zekâ alanları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 77-88.
- Gilliland, A.R. & Burke, R.S. (1926). A Measurement of sociability. *Journal of Applied Psychology*, 10(3), 315-326.
- Gnanadevan, R. (2011). Social intelligence of higher secondary students in relation to their socioeconomic status. *MIER Journal of Educational Studies, Trends & Practices*, 1(1), 61-66.
- Goleman, D. (1999). *İş başında duygusal zekâ*. Varlık Yayınları.
- Goleman, D. (2007). *Sosyal Zekâ: İnsan İlişkilerinin Yeni Bilimi*. O.Ç. Deniztekin (Çev.), Varlık Yayınları.
- Goleman, D. & Boyatzis, R. (2008). Social intelligence and the biology of leadership. *Harvard Business Review*, 86(9), 74-81.
- Grieve, R. & Panebianco, L. (2013). Assessing the role of aggression, empathy and self-serving cognitive distortions in trait emotional manipulation. *Australian Journal of Psychology*, 65(2), 79-88.
- Guba, E.G. (1981). Criteria for assessing the trustworthiness of naturalistic inquiries. *Educational Technology Research and Development*, 29(2), 75-91.
- Günaydın, Ş. (2017). *Bir dönem boyunca verilen pozitif psikoloji dersinin öğrencilerin duygusal zekâ ve sosyal zekâlarına olan etkisinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Habib, S., Saleem, S. & Mahmood, Z. (2013). Development and validation of social intelligence scale for university students. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 28(1), 65-83.
- Hall, C.M. (2014). *A quantitative study of the emotional social intelligence of pharmacy leaders*, Doctoral Dissertation, Capella University School of Business and Technology, Minneapolis.
- Hançer, M. & Tanrısevdi, A. (2003). Sosyal zekâ kavramının bir boyutu olarak empati ve performans üzerine bir inceleme. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 211-225.
- Harshbarger, W.C. (1981). *Social Intelligence and Second Language Learning: A Correlational Study of Communicative Competence*, (Doctor of Philosophy), The Pennsylvania State University.

Iruloh, B.R.N. & Ukaegbu, H.M. (2015). Emotional, social, cognitive intelligence and social support network among youths. *British Journal of Physical Research*, 3(2), 35-41.

İlhan, M. & Çetin, B. (2014). Sosyal ve kültürel zekâ arasındaki ilişkinin yapısal eşitlik modeli ile incelenmesi. *Turkish Journal of Education*, 3(2), 4-15.

İrge, N.T., Özkan, A. & Kaynak, Ö.M. (2020). Çalışanların algılanan sosyal zekâlarının örgütsel iletişime etkisi. *Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 113-121.

Kanbur, A. (2015). İş-Aile/Aile-İş çatışması ile mücadele etmenin bir yolu olarak sosyal zekânın keşfedilmesi üzerine bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 1, 145-167.

Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Nobel Yayıncılık.

Kaukiainen, A., Bjorkqvist, K., Lagerspetz, K., Osterman, K., Salmivalli, C., Rothberg, S. & Ahlbom, A. (1999). The relationships between social intelligence, empathy and three types of aggression. *Aggressive Behaviour*, 25(2), 81-89.

Kaur, H. & Kalaramna, A. (2004). Study of interrelationship between home environment, social intelligence and socio-economic status among male and female. *Journal of Human Ecology*, 16(2), 137-140.

Kaya, N., Turan, N., Kamberova, H.A., Cenal, Y., Kahraman, A. & Evren, M. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin sanat özelliklerine göre iletişim becerileri ve sosyal zekâ düzeyleri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 13(1), 50-58.

Kazu, E. (2019). *Sosyal zekâ düzeyinin öğrencilerin iletişim becerilerine etkisi: Fırat Üniversitesi örneği*, [Yüksek lisans tezi], Fırat Üniversitesi.

Kihlstrom, J.F. & Cantor, N. (2000). Social Intelligence. In R.J. Sternberg, ve S.B. Kaufman (Ed.), *The Cambridge Handbook of Intelligence* (564-581), Cambridge: Cambridge University Press.

Knafl, K.A. & Howard, M.J. (1984). Interpreting and reporting qualitative research. *Research in Nursing, & Health*, 7(1), 17-24.

Kosmitzki, C. & John, O.P. (1993). The implicit use of explicit conceptions of social intelligence. *Personality and Individual Differences*, 15(1), 11-23.

Koşar, S. (2018). Geçerlik ve Güvenirlik. İçinde Kadir, B., Niyazi, Ö. ve Yaşar, K. (Ed.), *Eğitim Yönetiminde Araştırma* (169-200), Pegem Akademi Yayıncılık.

Kowtha, N.R. (2018). Organizational socialization of newcomers: The role of Professional socialization. *International Journal of Training and Development*, 22(2), 87-106.

Kul, A.C. (2020). *İstanbul ilinde sağlık sektörü çalışanlarının demografik özelliklerinin sosyal zekâ üzerindeki etkisinin irdelenmesi*, [Yüksek lisans tezi], Nişantaşı Üniversitesi.

Kurultay, C. (2018). *Kişilerarası ilişkiler psikoterapisi eğitimi almanın mental iyi oluş, sosyal zekâ ve duygusal zekâ üzerine etkileri*, [Yüksek lisans tezi], Üsküdar Üniversitesi.

Kuşçu, Ö. (2020). Lise öğrencilerinin sosyal zekâları ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 144-150.

Lathesh, K.R. & Vidya, D.A. (2018). A study on social intelligence and its impact on employee performance of insurance sectors in MYSURU city. *International Journal of Mechanical Engineering and Technology*, 9(1), 530-537.

Lazear, D. (2000). *The Intelligent Curriculum, Using Multiple Intelligences to Develop Your Students Full Potential*. Newyork: Zephyr Press.

Lelkova, A. & Lorincova, T. (2017). Prediction of manipulation as a core part of social intelligence through selected personality traits in the context of business area. *International Journal of Organizational Leadership*, 6(2017), 102-108.

Lievens, F. & Chan, D. (2010). Practical Intelligence, Emotional Intelligence, and Social Intelligence. In J.L. Farr, J. ve N.T. Tippins (Ed.), *Handbook of Employee Selection* (339-359), New York: Routledge/Taylor & Francis Group.

Lincoln, Y.S. & Guba, E.G. (1986). But is it rigorous? Trustworthiness and authenticity in naturalistic evaluation. *New Directions for Evaluation*, 30, 73-84.

Lull, H.G. (1911). Moral instruction through social intelligence. *American Journal of Sociology*, 17, 47-60.

Markopoulos, P., Ruyter, B., Privender, S. & Breemen, A.V. (2005). Case study: Bringing social intelligence into home dialogue systems. *Interactions*, 12(4), 37-44.

Marlowe, H.A. (1986). Social intelligence: Evidence for multidimensionality and construct independence. *Journal of Educational Psychology*, 78(1), 52-58.

Minster, A.L. (2020). *Essential emotional-social intelligence skills for nursing*, Doctoral Dissertation, Bryan College of Health Sciences, Lincoln.

Muradoğlu, S. & Karabulut, T. (2020). Liderlerin narsistik kişilik özelliklerinin girişimci kişilik özellikleri üzerindeki etkisinde sosyal zekânın aracı rolüne yönelik bir araştırma. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(39), 1327-1359.

Nagra, V. (2014). Social intelligence and adjustment of secondary school students. *Peripex-Indian Journal of Research*, 3(4), 86-87.

Oğuzhan, Y.S. (2021). Sosyal zekâ ile yaşam tatmini arasındaki ilişkide kişilik özelliklerinin düzenleyici rolü üzerine bir araştırma. *International Journal of Management and Administration*, 5(9), 164-175

zcan, M. (2018). Öğretmen adaylarının sosyal zekâ düzeylerinin incelenmesi. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 42-51.

zdemir-Topaloğlu, A. (2013). *Etkinlik temelli sosyal beceri eğitiminin ocukların akran ilişkilerine etkisi*, [Doktora tezi], Selçuk Üniversitesi.

Patton, M.Q. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*. Thousand Oaks, Ca: Sage Publications.

Rahim, M.A. (2014). A structural equations model of leaders social intelligence and creative performance. *Creativity and Innovation Management*, 23(1), 44-56.

Reed, T.R. (2010). *An examination of the relation among attachment orientation, emotional-social intelligence and organizational climate*, Doctoral Dissertation, Alliant International University The Marshall Goldsmith School of Management, San Diego.

Riggio, R.E., Messamer, J. & Throckmorton, B. (1991). Social and academic intelligence: Conceptually distinct but overlapping constructs. *Personality and Individual Differences*, 12(7), 695-702.

Salur, N. (2009). *Sosyal bilgiler dersinde rol yapma yöntemini kullanmanın ilköğretim 5. sınıf ğrencilerinin sosyal zekâ gelişim düzeyleri ve akademik başarılarına etkisi*, [Yüksek lisans tezi], Dokuz Eylül Üniversitesi.

Savcı, M. (2017). *Ergenlerin sosyal zekâ, sosyal kaygı, akran ilişkileri, internet bağımlılığı ve sosyal bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiler*, [Doktora tezi], Dokuz Eylül Üniversitesi.

Saxena, S. & Jain, R.K. (2013). Social intelligence of undergraduate students in relation to their gender and subject stream. *IOSR Journal of Research, & Method in Education*, 1(1), 01-04.

Seal, C.R., Boyatzis, R.E. & Bailey, J.R. (2006). Fostering emotional and social intelligence in organizations. *Organization Management Journal*, 3(3), 190-209.

Selçuk, Z., Kayılı, H. & Okut, L. (2002). *oklu zekâ uygulamaları*. Nobel Yayın Dağıtım.

- Seven, S. (2006). *Altı yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*, [Doktora tezi], Gazi Üniversitesi.
- Silberman, M.L. (2000). *Peoplesmart: Developing Your Interpersonal Intelligence*. San Francisco, Ca: Berrett-Koehler Publishers, Inc.
- Silvera, D.H., Martinussen, M. & Dahl, T.I. (2001). The Tromsø Social Intelligence Scale, a self-report measure of social intelligence. *Scandinavian Journal of Psychology*, 42(4), 313-319.
- Silverman, D. (2001). *Interpreting Qualitative Data: Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*. London: Sage Publication.
- Strang, R. (1930). Measures of social intelligence. *American Journal of Sociology*, 36(2), 263-269.
- Şahin, S. (2016). *Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin çatışma yönetimi stillerinin sosyal zekâ ve bazı kişisel değişkenlere göre incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin, S. & Yüksel-Şahin, F. (2017). Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin çatışma yönetimi stillerinin sosyal zekâ ve bazı kişisel değişkenlere göre incelenmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 392-418.
- Şenkal, F. (2019). *Çalışanların sosyal zekâ seviyelerinin çatışma yönetimi tarzları üzerine etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Şenturan, Ş. (2014). *Örnek olaylarla örgütsel davranış*. Beta Yayınevi.
- Tekin, E. (2019). Sosyal zekânın akademik performans üzerindeki etkisinde kültürel zekânın düzenleyici rolü. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 5(2), 115-135.
- Thomas, N.P. ve Nyce, J.M. (1998). Qualitative research in LIS-REDUX: A response to a (re)turn to positive ethnography. *The Library Quarterly*, 68(1), 108-113.
- Thorndike, E.L. (1920). Intelligence and its use. *Harper's Magazine*, 140, 227-235.
- Turhal, S.N. (2019). *Spor yöneticisi adaylarının liderlik yönelimleri ve sosyal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, [Yüksek lisans tezi], Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Uğurlu, E. & Bostancı, A.B. (2017). Öğretmenlerin politik yetileri ile örgütsel muhalefet düzeyleri arasındaki ilişki. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 4050-4064.
- Uzun, H., Buran, A.Ç. & Beydilli, E.T. (2017). Sosyal zekânın girişimcilik niyeti üzerindeki etkisi: Meslek yüksekokulu öğrencileri üzerine bir araştırma. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(5), 1-13.
- Ülker, Ç. (2016). *Meslek yüksekokulu öğrencilerinin sosyal zekâ ve iletişim becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi*, [Yüksek lisans tezi], Nişantaşı Üniversitesi.
- Ünver, N. & Semiz, S. (2016). Okul öncesi öğretmenliği lisans programında yer alan drama dersi kapsamında yapılan uygulamaların öğretmen adaylarının sosyal zekâ alanlarına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2586-2594.
- Vural, B. (2004). *Öğrenci merkezli eğitim ve çoklu zekâ*. Hayat Yayınları.
- Vyrost, J. & Kyselova, M. (2006). Personality correlates of social intelligence. *Studia Psychologica*, 48(3), 207-212.
- Wawra, D. (2009). Social intelligence the key to intercultural communication. *European Journal of English Studies*, 13(2), 163-177.
- Yazıcı, F. & Yıldırım, T. (2017). Okul dışı tarih öğretimi ve sosyal zekâ arasındaki ilişkinin yol analiziyle incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 733-755.

Yıldırım, H. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, Z. (2017). *Sosyal zekânın problem çözme becerisine etkisi: Ankara ilinde görev yapan siyasetçiler üzerinde bir uygulama*, [Yüksek lisans tezi], Çankaya Üniversitesi.

Yılmaz, G. (2019). *Sosyal zekâ ve kariyer başarısı ilişkisi: Politik becerinin aracılık etkisi*, [Yüksek lisans tezi], Balıkesir Üniversitesi.

Yüksel, M. (2017). Otel işletmelerinde işyerinde dışlama ve sosyal zekâ ilişkisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 115-133.

Zhan G.O. (1995). Understanding Interpersonal Problem Situations and Aspects of Social Experiences: An Investigation of Development of Chinese Children's Social Intelligence Doctor of Philosophy, Cornell University.